

VEIVALG FOR FREMTIDIG KIRKEORDNING

Høringsuttalelse fra Det teologiske fakultet –

DATO 4.JUNI 2015

Innledning

Det teologiske fakultet (TF) takker for muligheten for å gi et høringssvar til høringen ”Veivalg for fremtidig kirkeordning”, utsendt av Kirkerådet.

Regjeringen har gått inn for et tydelig skille mellom stat og kirke. Det legges opp til at Den norske kirke skal bli et eget (nasjonalt) rettssubjekt. Dette gir grunnlag for en virksomhetsoverdragelse fra staten til kirken, som dermed også får arbeidsgiveransvar for biskoper, prester og ansatte ved bispedømmerådene og Kirkerådets sekretariater. Dette er i tråd med Kirkemøtets ønske. Virksomhetsoverdragelsen tenkes gjennomført i 2017. Parallelt med denne prosessen har Kirkemøtet bedt Kirkerådet om å igangsette arbeidet med en framtidig kirkeordning. Med bakgrunn i dette inviteres det nå til en høring om en framtidig kirkeordning for Den norske kirke. Det legges opp til behandling av denne saken på Kirkemøtet i 2016. Høringsnotatet omfatter 27 spørsmål som blant annet dreier seg om den lokale kirkes organisasjon og ledelse, arbeidsgiveransvaret i kirkeordningen, forholdet mellom lokalt, regionalt og nasjonalt nivå i tillegg til økonomiske rammebetingelser. Dette er til dels kompliserte spørsmål, ikke minst fordi konsekvensene av de ordninger som man nå går inn for, kan være vanskelig å overskue virkningen av på lengre sikt.

Før man svarer på de konkrete spørsmålene i høringsnotatet, finner fakultetet finner det hensiktsmessig først å gå inn på noen prinsipielle overveielser knyttet til en framtidig kirkeordning for Den norske kirke.

Det teologiske fakultet

Postadr.: Postboks 1023 Blindern, 0315 Oslo
Kontoradr.: Domus Theologica
Blindernveien 9

Telefon: +4722850300
Telefaks: +4722850301
postmottak@teologi.uio.no
www.tf.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

Kirkeordning for fortsatt folkekirke

Formålet med en ny kirkeordning er å gjøre det mulig for Den norske kirke å utføre sitt oppdrag også med et mer selvstendig forhold til staten. En viktig forutsetning må være at den nye kirkeordningen sikrer grunnleggende sider ved Den norske kirke som en åpen og inkluderende folkekirke. Med grunnlovsendringene i 2012 ble folkekirkebegrepet skrevet inn i Grunnloven (§ 16): Den norske kirke “forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten”. Dette forplikter både staten og kirken. Som nevnt i høringsnotatet gav ikke politikere noen definisjon av folkekirkebegrepet. I de fleste leire er begrepet blitt et honnørord, men det er ikke uten videre klart hva man legger i det.

Allikevel bør det være mulig å framheve noen sentrale kjennetegn ved Den norske kirke som folkekirke. Ofte legges en kvantitativ folkekirkeforståelse til grunn. Kirken må være landsdekkende og lokalt forankret, kunne nå ut til alle, ha bred kontaktflate. Dette er dimensjoner ved folkekirkebegrepet som høringsnotatet også er opptatt av (ss. 17-18). Folkekirkebegrepet har imidlertid også en kvalitativ side, og det er fortjenestefullt at høringsnotatet også trekker inn dette som dimensjoner ved folkekirken. For eksempel påpekes at kirken må gi rom for ulike grader av deltakelse, kulturer og tradisjoner (s. 18). Mangfold har vært og må fortsatt være et viktig kjennetegn ved folkekirken.

Fakultetet vil framheve dåpen som eneste kriterium for medlemskap i folkekirken. Dette fordrer at den organiseres slik at dens dømte medlemmer opplever at Den norske kirke er deres kirke. For å kalle seg folkekirke må Den norske kirke ha basis i det allmenne, i det folkelige, i det alle mennesker er felles om. Dette allmenne grunnlaget for ekklesiologien er uttrykt i N.F.S. Grundtvigs formulering: ”Menneske først, kristen så”. Folkekirke innebærer en visjon av kristenlivet som bekrefter at vi er skapt av Gud, og som forutsetter det allmenne, alminnelige menneskelivet, og ikke står i motsetning til dette.

I et flerreligiøst og flerkulturelt samfunn må innholdet i det allmenne bestemmes ut fra det lokale nivået. Det er bare der kirken kan fremstå som synlig kirke, nemlig som konkret menighet. Dermed blir spørsmålet om folkekirke et spørsmål om kirkens lokale katolisitet, dens evne til å favne alle. Kirken på lokalplanet har fortsatt en mulighet til å videreføre den integrerende funksjon som statskirken har hatt gjennom århundrene. Dette har å gjøre med folkekirkens folkelighet.

Bare en åpen og inkluderende kirke kan framstå som folkets kirke. Demokrati i kirken åpner for at folk krever å beholde kirken sin. For i folkekirken skal folket ikke reduseres til objekter, men tas alvorlig som subjekt. Folks egne erfaringer og liv skal stå i sentrum, tolkes og få en himmel over seg.

I en tid da en ubegrenset individualisme er utbredt ideologi, kan folkekirken være ett av de få gjenværende uttrykk for fellesskap og historie. Også med en endret relasjon til staten kan Den norske

kirke som folkekirke ivareta denne typen integrerende funksjon, som kjennetegner de lange linjene i vår kirkes historie.

Prinsipielt må det fastholdes en dobbelt sannhet om kirken. Forholdet mellom den synlige og usynlige kirken er et grunnproblem innenfor protestantisk ekklesiologi. En av dem som har influert kirketenkingen etter andre verdenskrig, er den tyske teologen Dietrich Bonhoeffer. Hva kirke er, sier han, lar seg bare si dersom man på en og samme tid sier hva den er i menneskers øyne og i Guds øyne. Begge hører uoppløselig sammen, og representerer en dobbelt sannhet om kirkens vesen:

“Kirken er et stykke verden, fortapt, gudløs, forbannet, innbilsk, ond verden (...) Men: kirken er et stykke kvalifisert verden, kvalifisert gjennom Guds åpenbarte, nådige ord som legger beslag på kirken (...) Kirken er Guds nærvær i verden – virkelig *i* verden – Guds *virkelige* nærvær. Kirken er ikke innviet helligdom, men verden kallet av Gud til Gud. Derfor finnes det bare en kirke i verden.”

For Bonhoeffer er dermed den synlige og den usynlige kirke ett og det samme. Kirken er altså et stykke verden, helt og fullt, men et stykke kvalifisert verden gjennom forkynnelsen av evangeliet. Ikke noe ved kirken selv er således hellig. Kirken er verden kalt av Gud – til Gud.

Dette gir etter fakultetets mening noen viktige konsekvenser med tanke på kirkeordning. For det første må det understrekes organiseringen av kirkeordningen er og forblir et spørsmål om å finne hensiktsmessige løsninger. Disse løsningene er ikke ”hellige”, men noe som definitivt hører til kirkens verdslige side. I det norske samfunnet har vi over mange generasjoner utviklet en demokratisk styreform som ivaretar en rekke hensyn og spenninger. Kirken har ikke, og trenger ikke en egen religiøst begrunnet demokratisk ordning. Det er etter fakultetets mening viktig at allmenne prinsipper som gjelder det øvrige samfunnet også gjøres gjeldende i kirken.

I tråd med luthersk tenkning vil TF derfor poengtere at de kirkelige ordningene er sekundære. Det primære er det som ordningene skal tjene, nemlig troen på evangeliet som Guds gave. De som forkynner evangeliet, forvalter sakramentene og utøver diakonal virksomhet, må gis et raust spillerom for sin innsats, for at organisasjonen ikke skal miste forankringen i evangeliet. Dette innebærer for eksempel at prestetjenesten må ha en viss selvstendighet. Denne selvstendigheten er begrunnet i tjenestens formål, og kan tenkes realisert med flere måter å organisere prestetjenesten på, forutsatt at man anerkjenner den geistlige tjenestes egenart.

Den evangelisk lutherske kirke regner lokalmenigheten som teologisk grunnenhet. Slik sett er den universelle kirke representert ved lokalkirken. Som sådan er lokalkirken likevel innfelt i større sammenhenger, og eksisterer aldri «i og for seg». Denne innfelling i et større hele reflekteres

organisatorisk ved at lokalmenighetene inngår i bispedømmer og derigjennom i den landsdekkende kirkeorganisasjonen, og ved at de etter loven ikke kan løsrives fra denne sammenhengen. De øvrige forvaltningsnivåer er ikke overordnet i den forstand at de skal kommandere lokalmenigheten, men skal bidra til at lokalenheten, menigheten, har tilstrekkelig støtte og ressurser til sin innsats.

I forbindelse med utarbeidelsen av ny kirkeordning er det nødvendig å gjennomtenke kostnader og fordeler ved å bygge opp nye administrasjonsledd ut over soknet og bispedømmet. Enhver offentlig organisasjon, og dermed også kirken, kan svekkes i sin funksjon av for tunge byråkratiske strukturer.

Når det gjelder kirkens økonomi, legger det offentlige opp til en videreføring av en bevilgningsøkonomi på dagens nivå. Etter fakultetets mening vil dette klart være det beste for å sikre løsningen av nødvendige oppgaver i en landsdekkende folkekirke. Samtidig vil det nok ikke være realistisk å tenke seg en økning av kirkens økonomiske rammer. Ønsket som er framkommet i ulike utredninger om å utbygge ytterligere kirkelig organisasjon med utgangspunkt i prostinivået framtrer etter fakultetets syn som problematisk, ettersom slik utbygging trolig krever store økonomiske ressurser. Selv om for eksempel prestedtjenesten er effektivisert gjennom vektlegging av prostefunksjonen i de siste årene, gir dette ikke grunnlag til å bygge opp parallellfunksjoner på prostenivå. Fakultetet mener derimot det er mye som taler for at en mer selvstendig kirke trenger en smalere organisasjon, og ikke en mer kompleks, av økonomiske og funksjonelle grunner.

Maktfordeling

Maktfordeling og maktbalanse innebærer etter fakultetets syn en utfordring av prinsipiell karakter når det gjelder arbeidet med ny kirkeordning. En vanlig beskrivelse av Den norske kirkes organisasjon er at den er synodal, kongregasjonalistisk og episkopal. I løpet av det 20. århundre skjedde en gradvis utbygging av en kirkelig rådsstruktur, med menighetsråd (1920), bispedømmeråd (1933), Kirkeråd (1969) og Kirkemøte (1984). Rådsstrukturen kombinerer det kongregasjonalistiske og det synodale elementet. Det kongregasjonalistiske elementet baserer seg på soknet som en juridisk selvstendig grunnenhet (eget rettssubjekt), mens det synodale primært er knyttet til Kirkemøtet (synoden) som kirkens øverste organ. Den episkopale strukturen eller embetslinjen, dvs. prestedtjenesten som biskopen leder og fører tilsyn med, har representert en selvstendig linje utenfor rådsstrukturen tilknyttet departementet. Imidlertid overlapper de to strukturene ved at presteskaperet er representert i rådsorganene, mens rådsorganene ansetter prestene.

Fakultetet vil fremheve at denne strukturen representerer en viktig maktbalanse i kirken. I en fremtidig kirkeordning må ikke denne maktbalansen forrykkes, men fortsatt tuftes på en maktfordeling mellom rådsstrukturen og tjenesten med Ord og sakrament (embetslinjen). I kraft av ordinasjonen innehar presten et faglig selvstendig ansvar for sin tjeneste slik det er foreslått i Kirkelovens § 34: "All prestedtjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens

forutsetninger og forpliktelser.” Prestetjenestens selvstendighet er med på å sikre maktfordelingen i kirken mellom embetsstrukturen og rådsstrukturen. Prestetjenestens selvstendighet gjelder naturlig nok også biskopene. Etter luthersk forståelse er bispetjenesten ikke prinsipielt annerledes enn prestatjenesten. Bare funksjonen er forskjellig. Siden 1934 har bispemøtet vært et egen kirkelig organ, i tillegg til at den enkelte biskop forvaltningsmessig utgjør et selvstendig kirkelig organ. Biskopens selvstendige stilling foreslås videreført ved at biskopen som organ ikke underordnes Kirkerådet.

Det kan være nærliggende i denne sammenhengen å hente opp fra nyere kirkehistorie eksempler som understreker viktigheten av maktbalansen i det kirkelige styringssystemet. Det gjelder biskop Kristian Schjelderups avvisning av Ole Hallesbys helveteslære i 1953, Schjelderups ordinasjon av Ingrid Bjerås i 1961, biskop Rosemarie Köhns gjeninnsettelse av Siri Sunde i stillingen som prest i 1999 etter at Sunde hadde inngått partnerskap og biskop Tor B. Jørgensens ordinasjon av Silje Meisal som levde i samboerskap, i 2009. I alle disse sakene var det kirkelige flertallet ikke på biskopenes side. Schjelderup hadde ikke støtte fra flertallet i bispemøtet, og Köhn og Jørgensen hadde verken et flertall i bispemøtet eller Kirkemøtet bak seg. I dag er det en bred forståelse for berettigelsen i disse handlingene, selv om de altså gikk på tvers av det kirkelige flertallet på det aktuelle tidspunktet. Men dette understreker nettopp etter fakultetets mening viktigheten av maktfordeling i kirken og behovet for biskopens (og dermed prestatjenestens) selvstendighet og uavhengighet.

En fremtidig kirkeordning må bidra til å sikre en rimelig myndighets- og oppgavefordeling mellom de ulike nivåer og strukturer i kirken. Gjennom virksomhetsoverdragelsen fra staten til kirken skjer det en samling av myndighet i Kirkemøtet. Myndighet som til nå har vært fordelt på regjering, Storting, departement og Kirkemøte, blir overført til Kirkemøtet. Dette innebærer en maktkonsentrasjon på nasjonalt nivå i kirken, uten at man i samme grad som tidligere har organer som balanserer og korrigerer hverandre (s. 27).

Et kritisk perspektiv i denne sammenhengen er at det ikke uten videre er uproblematisk å overføre all makt til Kirkemøtet. Her utfordres etter fakultetets mening Kirkemøtets representativitet. TF er opptatt av å forankre kirkens mangfold eksplisitt i kirkens egne styringsorganer. Et avgjørende spørsmål er hvordan Kirkemøtets legitimitet som det øverste representative organet i kirken best kan sikres. Arbeidet for å øke deltakelsen i de kirkelige valg vil være av sentral betydning med tanke på styringsorganenes demokratiske legitimitet. Sammensetningen av Kirkemøtet er også et spørsmål som bør vurderes under denne synsvinkelen. Etter TFs mening bør Kirkemøtets leke medlemmer velges ved direkte valg.

Fakultetet frykter en sentralisering av makt på sentralt nivå i kirken. Ikke minst av prinsipielle teologiske grunner er det viktig at soknet som grunnenhet ikke svekkes. Dette kan gjøre det aktuelt med en endret fordeling av oppgaver mellom ulike nivåer i kirken, noe vi kommer tilbake til nedenfor.

Samtidig vil vi understreke betydningen av kirken i en ny kirkeordning ledelsesmessig framstår som en enhet. Sammenhengen mellom lokalt, regionalt og nasjonalt nivå i kirkens ledelsesstruktur må sikres.

Svar på høringsspørsmålene

1 Bør det gjøres endringer i fordelingen av oppgaver og myndighet mellom lokalt, regionalt og nasjonalt nivå? I så fall hvilke og hvorfor?

Svar: Som nevnt er fakultetet opptatt av at det lokale nivået ikke svekkes i den nye kirkeordningen. Dette gjelder også menighetsrådet som organ for soknet. Fellesrådet, som ble innført med kirkeloven av 1996, har vist seg å fungere godt. Imidlertid synes det klart at fellesrådenes sterke rolle går ut over menighetsrådenes selvstendige posisjon. De mister kontroll og innflytelse til fellesrådet, og fakultetet vil reise spørsmålet om ikke forholdet mellom menighetsråd og fellesråd må vurderes på nytt i forbindelse med en ny kirkeordning.

Myndighetsoverføring fra staten til Kirkemøtet kan bety en utfordring når det gjelder konsentrasjon av makt i ett organ. Dermed bestrider ikke fakultetet Kirkemøtets status som Den norske kirkes øverste representative organ. Vi mener det må vurderes å overføre makt fra Kirkemøtet til andre organer. En konkret sak som vi kommer tilbake til gjelder liturgiske saker. Vi ser det også som hensiktsmessig å avlaste Kirkerådet for tilsetting av biskoper, noe vi også vil komme tilbake til nedenfor.

Vi vil framholde som viktig at Bispedømmerådet fortsatt tilsetter prester. Dette er med på å sikre prestetjenestenes uavhengighet. At presteutsetninger fortsatt skjer på det regionale nivået, er også viktig for å sikre kompetansen i utsettingsprosjekt.

2 Deler høringsinstansen Kirkerådets vurdering om at dagens finansieringsordning er den beste til å sikre en bred folkekirke?

Svar: Fakultetet deler definitivt Kirkerådets oppfatning her. Dagens finansiering av kirken over offentlige budsjetter vil være avgjørende for at Den norske kirke kan videreføres som en landsdekkende folkekirke, som er åpen og inkluderende, også etter en utskillelse fra staten. Videreføringen av statens og kommunenes finansieringsansvar vil opprettholde gjensidige relasjoner mellom kirken og myndighetene, på lokal så vel som nasjonalt nivå. Dette er viktig med tanke på kirkens integrasjon og forankring i samfunn og kultur. I dette henseende framstår Den norske kirke som mer enn et trossamfunn. Den spiller en viktig kulturhistorisk rolle, og som folkekirke er den innvevd i samfunn og kultur. Dette er ikke minst viktig på lokalt nivå. Derfor

vil fakultetet understreke viktigheten av at kirken også finansieres lokalt over kommunebudsjettet. Lokal finansiering bidrar til lokal forankring og engasjement. En sentralisering av finansieringen av kirken fryktes å kunne virke desintegrerende på folkekirken lokale tilknytning.

3 Dersom dagens finansieringsordning for Den norske kirke faller bort, hvilken ordning vil høringsinstansen gå inn for? Begrunn synspunktet.

Svar: I utgangspunktet synes dette å være et unødvendig spørsmål å svare på all den tid staten har forpliktet seg på offentlig finansiering av Den norske kirke også etter en løst stilt kirke i forhold til staten. Grunnloven slår fast at Den norske kirke ”forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten.”

I sin høring åpnet imidlertid departementet for å vurdere endringer i finansieringen av kirken, antydningvis i retning av medlemsfinansiering i en eller annen form. Dette er senere stadfestet av statsråden, som taler varmt om alternative finansieringskilder, i det minste som et tilskudd til offentlig finansiering. Men dette kan imidlertid åpne for et redusert finansieringsansvar fra det offentlige side. Dette bidrar etter fakultetets mening til å så tvil om en av de viktigste forutsetningene for hele forvaltningsreformen, nemlig at kirkens virksomhet skal finansieres over offentlige budsjetter.

Kirkelig medlemsavgift er av mange grunner en dårlig idé. Det viser blant annet erfaringene fra Svenska kyrkan, som har opplevd medlemsflukt etter medlemsavgift ble innført i 2000. Dette skjedde samtidig med kirkens selvstendigjøring fra staten. En av faktorene bak den negative medlemsutviklingen er uten tvil knyttet til økonomi. Folk melder seg ut for å slippe medlemsavgiften (kirkeavgiften), noe som bidrar til å undergrave den kirkelige økonomien. Med rimelighet må man kunne anta at dette kan bli situasjonen ved en eventuell innføring av medlemsavgift i Den norske kirke. Det vil kunne føre til en svekket finansiell stilling for kirken og dermed dens mulighet for å kunne være folkekirke med tilstedeværelse i hele landet. Av samme grunn mener fakultetet at en kombinasjonsløsning hvor offentlig finansiering kombineres med medlemsavgift er en dårlig løsning.

Dersom valget står mellom medlemsavgift og livssynsavgift, er fakultetet ikke i tvil om hva som er å foretrekke. Livssynsavgiften vil mest trolig ikke føre til utmeldinger av økonomiske grunner, da dette er en avgift som kreves inn over skatteseddelen og betales av alle.

4 Hvordan kan kirkestrukturen forenkles for at knappe ressurser kan bli rasjonelt utnyttet?

Svar: Fakultetet er opptatt av at det i forbindelse med framtidens kirkeordning må reflekteres over hva som faktisk behøves for å være kirke, hva som er det basale og det umistelige. Luthersk ekklesiologi vektlegger lokalkirken. Kirken er “de helliges forsamling, hvor evangeliet læres rett og sakramentene blir rett forvaltet” (CA VII). Dette finner sted i lokalmenigheten. Confessio Augustana artikkel IV framhever rettferdiggjørelsen ved tro alene, den lutherske reformasjonens sentralpunkt. ”For at vi skal komme til denne tro”, heter det videre i artikkel V, ”er det innsatt en tjeneste med å lære evangeliet og meddele sakramentene.” Etter luthersk tankegang følger troen av forkynnelsen, og det er innstiftet en særskilt tjeneste med Ord og sakrament, prestedtjenesten. Denne tjenesten vil være umistelig for kirken. Det er dermed viktig at hele kirkens struktur bidrar til å støtte opp om lokalmenigheten, kirkens ”førstelinjetjeneste”.

TF vil her adressere den økende byråkratiseringen i kirken. Kirkerådsadministrasjonen sveller ut. Byråkratiet genererer arbeid nedover i systemet. Kontrollrutinene utvides, det blir stadig flere og mer omfattende krav til rapporteringer. Byråkratiseringen bidrar til å ta ut mennesker og ressurser fra den kirkelige førstelinjetjenesten. Det er svært uheldig, og vil være skadelig for kirken på sikt. Kirken skjer lokalt hvor menigheten er samlet om Ord og sakramenter. Dette krever prioritering av de kirkelige kjerneoppgavene, hvor kirken møter menneskene. Forenkling og rasjonalisering kan med fordel skje i det sentrale kirkelige byråkratiet.

5 Har høringsinstansen synspunkter på kriteriene for sognestørrelse og sokneinndeling i en fremtidig kirkeordning?

Svar: TF støtter at det ikke bør gjøres en fullstendig gjennomgang av sognestørrelsen nå. De store endrings- og reformprosessene som kirken er inne i nå, taler for at dette bør vente og situasjonen konsolideres. Ikke desto mindre trenges en refleksjon over hva sognet skal være som grunnenhet i Den norske kirke. Begrepet sogn viser i utgangspunktet til et geografisk område, mens menighet refererer til et fellesskap av kristne mennesker. I dagens språkbruk brukes begrepene ofte om hverandre. Historisk sett må menigheten sies å ha vært den opprinnelige og grunnleggende kirkelige enheten. De kirkelige funksjoner var knyttet til dette avgrensede personsamfunnet. Fra gammel tid falt menigheten territorielt sammen med den sivile enheten sognet. I det religiøst homogene samfunnet var det i praksis et sammenfall mellom sognet og de som tilhørte menigheten (jf. begrepet sognemenighet). I det religiøst og livssynsmessige pluralistiske samfunnet er situasjonen annerledes. Et slik sammenfall eksisterer ikke lenger, noe som betinger at man må å skille mellom sogn og menighet. Samtidig er det ikke noe i veien for at

den lokale kirken kan rette sine tjenester mot alle innbyggerne i sognet, men sognet som helhet er ikke dermed å betrakte som menighet i Den norske kirke.

Ved ressursknapphet kan det være ressurs sparende å gjennomføre sammenslåinger av sogn. Økonomisk gevinst alene som begrunnelse for sognesammenslåing er problematisk, og fakultetet vil advare mot en slik utvikling. Like viktig som å spørre hvor lite et sogn kan være, bør man spørre hvor stort det kan være. For store sogn vil kunne bidra til å svekke folks tilhørighet til kirken på lokalplanet. Det dreier seg om den lokale kirkens forankring og integrasjon i samfunnet. Endringer vil kunne ha både økonomiske og demokratiske følger. Sognestørrelse vil påvirke kirkemedlemmenes påvirkningskraft og engasjement i forhold til kirken. For store sogn vil være en utfordring for kirkens nærhet til mennesker og lokalsamfunn. Også sett ut fra et pastoralt teologisk perspektiv er dette uheldig. Folk vil i mindre grad kjenne ”sin” prest, og presten på sin side vil i mindre grad være knyttet til lokalsamfunnet

I denne forbindelse vil fakultetet peke på hvilke konsekvenser den varslede kommunereformen kan tenkes å få for blant annet soknestørrelse og fellesrådsområde. I dette ligger en driver i retning av sentralisering, noe som også vil kunne influere på den kirkelige inndelingen lokalt.

6 Bør ordningen med to organer for soknet (menighetsråd og fellesråd) videreføres?

Svar: Ordningen med fellesråd ble innført som følge av Kirkeloven av 1996. Organet har en viktig samordnende funksjon inn mot kommunen. Evalueringen av kirkeloven, *Samstyring i ubalanse* (2014) dokumenterer at fellesrådet gjennom sin virksomhet har ført til at menighetsrådets selvstendighet som organ for sognet er blitt svekket. Det er etter TFs mening derfor rimelig at fordelingen av oppgaver og ansvar mellom menighetsråd og fellesråd vurderes på nytt. Det er grunn til å understreke Menighetsrådets kirkelighet. I følge Kirkeloven skal det ”ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord kan bli rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døpte gis dåpsopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet”. Ut fra denne grunnleggende oppgavebestemmelsen mener fakultetet at det strategiske ansvaret, ansvaret for økonomi og den daglige virksomheten på menighetsnivå må ligge hos menighetsrådet. Det har sammenheng med den rolle som sognet har som kirkens grunnenhet, og som heller må styrkes enn svekkes. Dette overflødiggjør imidlertid ikke fellesrådet. Fortsatt vil det være behov for et samordnende organ som ivaretar relasjonen til kommunen når det gjelder kirkelige fellesoppgaver. Fakultetet går derfor inn for at det også i en framtidig kirkeordning skal være to organer for sognet.

Når det gjelder arbeidsgiveransvar går fakultetet inn for at dette for prester og alle vigslede stillinger for øvrig samordnes og legges til bispedømmerrådet. Den daglige ledelse av arbeidsgiveransvaret kan delegeres til lokalmenigheten. Dette kommer vi tilbake til under spørsmål 16.

7 Hvis ordningen videreføres: På hvilket nivå bør fellesorgan for flere sokn ligge (kommunenivå eller annet nivå, f.eks. prostinivå eller bispedømmenivå)?

Svar: Etter fakultetets mening behøves fortsatt et fellesorgan i kommuner med flere sogn. Dette bør ligge på kommunenivå med tanke på samordning inn mot kommunen (jf. punkt 6). Det er også mulig å tenke seg at fellesorganet kan ivareta kontakten med flere kommuner dersom det skulle være relevant.

8 Hvis ordningen videreføres: Bør det gjøres endringer i oppgavefordelingen mellom menighetsråd og fellesråd?

Svar: Menighetsrådet er organ for soknet, som er grunnenheten i Den norske kirke. Som grunnenhet trenger soknet å styrkes. TF går inn for at menighetsrådet skal fortsatt ha virksomhetsansvar for arbeidet i soknet. Dette innebærer at det er Menighetsrådet som utarbeider planer for det kirkelige arbeidet i soknet, ikke fellesrådet. Fellesrådet ivaretar økonomi og forvaltning og elles nødvendig samordning mellom sognene inn mot kommunen.

9 Bør all virksomhet i soknet underlegges styrings- og ledelsesansvaret til soknets organer?

Svar: Evalueringen av kirkeloven viser behovet for tydeligere lederansvar og lederroller innfor menighetsrådets ansvarsområde. Fakultetet er enig med Kirkerådets flertall i at all virksomhet i soknet bør inkluderes i styrings- og ledelsesansvaret til soknets organer. Også prestatjenesten vil da inkluderes i den daglige ledelse av soknet. Fakultetet vil da sterkt understreke behovet for at den daglige ledelse innehar nødvendig kirkefaglig og teologisk kompetanse.

10 Hvordan bør daglig ledelse for virksomheten i soknet organiseres?

Svar: Høringsnotatet diskuterer her ulike modeller for ledelse i soknet. Evalueringen *Samstyring i ubalanse* tok opp spørsmålet om soknepresten i større grad bør gis et overordnet lederansvar.

Det er nærliggende å se sokneprestens daglige ledelse med utgangspunkt i det pastorale ledelsesansvaret som ligger til prestedtjenesten. En annen modell er at presten ikke skal være daglig leder, men at dette ivaretas av en menighetsforvalter eller liknende. En tredje modell er at det er opp til menighetsrådet å utpeke daglig leder.

Sokneprestens pastorale lederansvar i menigheten bygger på teologisk og kirkefaglig kompetanse. Menighetens ledelse er avhengig av slik kompetanse, og det har vært en klar svakhet at den har vært mangelfull og fraværende mange steder. Som teologisk fagperson vil det etter fakultetets mening være svært ønskelig at soknepresten går inn som leder av menighetens virksomhet. Allikevel mener fakultetet at menighetens daglige ledelse ikke uten videre *skal* ligge hos soknepresten. Det kan være forhold som gjør at dette ikke alltid er naturlig. For eksempel kan det være avhengig av personlige forutsetninger for ledelse. TF støtter derfor Kirkerådets flertall i at soknepresten kan, men ikke må, gis rollen som daglig leder i en ny kirkeordning.

11 Hvilken rolle bør biskopen ha i en fremtidig kirkeordning?

Svar: Et grunnleggende veivalg med hensyn til den framtidige kirkeordning vil være hvilken rolle man ønsker å tillegge biskopen. Ut fra et maktfordelingssynspunkt vil fakultetet argumentere for viktigheten av å ivareta det episkopale elementet i kirkens ledelsesstruktur. Dette tilsier at tilsynsfunksjonen overfor prestene opprettholdes. Samtidig ser fakultetet behov for at biskopens tilsyn med andre vigslede medarbeidere styrkes.

Fakultetet mener at arbeidsgiveransvaret for prester og personer i vigslede stillinger bør forankres i det nasjonale rettssubjektet og utøves av biskop og bispedømmeråd, men delegeres til lokalmenigheten med hensyn til den daglige ledelse. Slik sikres en samordning av arbeidsgiverfunksjonene for den kirkelige virksomheten samlet sett. Samtidig bør biskopen fortsatt ha et særlig ansvar for prestedtjenesten og dermed for forvaltningen av Ord og sakrament. Det er viktig med ordninger som sikrer videreføring av prestenes særlige tjeneste og relasjonen til biskopen som tilsynsperson. Dette mener fakultetet har avgjørende betydning, ikke bare forvaltningsmessig, men også av teologiske grunner. I følge CA XXVIII skjer biskopens tilsyn med prestedtjenesten ut fra ”guddommelig rett”. Prestenes selvstendighet og uavhengighet er således etter luthersk forståelse begrunnet i egenarten ved prestedtjenesten.

12 Hvilke virkemidler bør biskopen ha for å kunne ivareta tilsynet på en god måte?

Svar: Et sentralt virkemiddel som biskopen bør ha for å ivareta tilsynsfunksjonen er det formelle arbeidsgiveransvaret. Dette mener fakultetet bør gjelde prestene og de øvrige vigslede tilsatte.

Arbeidsgiveransvaret innebærer blant annet at biskopen medvirker i tilsettingsprosessen. En viktig del av arbeidsgiveransvaret som fakultetet vil påpeke, er dessuten ansvaret for kompetanseutvikling. Kirken trenger medarbeidere med høy kompetanse. Dette ivaretas naturlig nok gjennom grunnutdanningene. Imidlertid kreves en jevnlig oppdatering av kompetansen gjennom etter- og videreutdanning. Biskopens rolle her er viktig med tanke på å legge til rette for gode rammevilkår når det gjelder kirkelig ansattes kompetanseutvikling.

13 Hvordan bør utpeking av biskoper skje i en fremtidig kirkeordning?

Svar: Her er det mulig å se for seg ulike ordninger, slik høringen gjør rede for. I tillegg til at Kirkerådet fortsatt er ansettelsesorgan, kan det innføres en ren valgordning, som man har både i den svenske og danske kirke. Ansettelse av biskoper kan også skje av et eget tilsettingsorgan.

Fakultetet vil betone betydningen av å ivareta biskopens selvstendighet og dermed sikre en maktbalanse i kirkens ledelsesstruktur. Dette mener vi taler for at biskoper ikke utnevnes av Kirkerådet. I tilsettingen av biskoper er det nødvendig at helhetskirkelige hensyn ivaretas. Dette taler i mot en ren valgordning, men at tilsetting skjer i eget tilsettingsorgan.

14 Bør bispedømmerådet opprettholdes som rådsorgan på bispedømmenivå, og hva skal i så fall være bispedømmerådets rolle i kirkestrukturen?

Svar: Fakultetet mener at bispedømmerådet i en ny kirkeordning må opprettholdes som et demokratisk valgt rådsorgan. For å ivareta Den norske kirke som demokratisk folkekirke bør det være direkte valg av leke medlemmer til bispedømmerådet. Fortsatt bør bispedømmerådet ha beslutningsmyndighet i forhold til den kirkelige utviklingen i det enkelte bispedømmet. Fakultetet mener at bispedømmerådet som et regionalt organ fortsatt vil ha en viktig sammenbindende funksjon mellom soknet og det nasjonale nivået i kirken. Viktig er her ivaretagelsen av arbeidsgiveransvaret for prester og øvrige vigslede medarbeidere.

15 Hvilke oppgaver bør i så fall legges til bispedømmerådet?

Svar: Bispedømmerådet bør være formell arbeidsgiver for prester og alle vigslede medarbeidere for øvrig. Praktisk hensiktsmessig vil det være at den daglige ledelsen imidlertid delegeres til

lokalnivå (soknet). Arbeidsgiveransvaret innebærer at bispedømmerådet må ha ansettelsesmyndigheten. Fortsatt bør rådet ha beslutningsmyndighet med tanke på strategisk planlegging på regionalt nivå i kirken. Biskopen bør fortsatt ha sete i bispedømmerådet på samme vilkår som i dag.

16 Bør alle ansatte ha den samme arbeidsgiver og hvilket organ bør dette i så fall være?

Svar: Fakultetet går inn for at bispedømmerådet bør være arbeidsgiver for prestene og alle ansatte i vigslede stillinger for øvrig. Det er viktig at både tilsetningsmyndighet og arbeidsgiveransvar tillegges et organ og et nivå hvor nødvendig faglig kompetanse er til stede. Dette sikrer en best mulig personalforvaltning, også ressursmessig.

17 I hvilken grad bør arbeidsgiverfunksjoner fordeles på de ulike organer? (Biskopen regnes i denne sammenheng som et organ).

Svar: Det er naturlig at arbeidsgiverfunksjoner som i dag fordeles på ulike nivåer og organer. Her vil det for det vesentlige være snakk om en fordeling mellom bispedømme (biskop), prosti (prost) og lokalmenighet (sokn evt. soknenes fellesorgan). Biskopen har tilsynsansvar for alle vigslede medarbeidere.

18 I hvilken grad bør det åpnes opp for lokale og regionale variasjoner i organiseringen av arbeidsgiveransvaret?

Svar: I utgangspunktet er det viktig å ivareta størst mulig grad av felles strukturer i organiseringen og forvaltningen av arbeidsgiveransvaret. Det er ikke minst viktig med tanke på forutsigbarhet for ansatte. Samtidig er det en kjensgjerning at organisatoriske løsninger også må være tilpasset variasjoner når det gjelder sokne- og kommunestørrelse, geografiske avstander og kirkelig inndeling. Dette taler for en viss fleksibilitet i organiseringen.

19 Hvordan bør man på best mulig måte ivareta særpreget til prestatjenesten og andre vigslede tjenester?

Svar: Begrunnet ut fra tjenestenes formål og egenart må prestatjenesten ha en viss selvstendighet. Dette har vært sikret gjennom embetslinjen i den kirkelige strukturen og ivaretatt

gjennom biskopens tilsynsansvar. I en framtidig kirkeordning må tjenestens selvstendighet opprettholdes. Dette kan skje gjennom at arbeidsgiveransvaret legges til bispedømmenivået. Biskopen vil ha et særskilt ansvar for tjenesten med Ord og sakrament. Samtidig biskopens tilsyn med øvrige vigslede medarbeidere styrkes, blant annet ved at arbeidsgiveransvaret for disse også forankres på bispedømmenivå.

På bakgrunn av biskopenes særskilte ansvar for prestatetjenesten mener fakultetet at Bispemøtet bør fastsette kompetansekravene for prester.

20 Har høringsinstansen synspunkter på Kirkemøtets rolle i kirken?

Svar: Som det går fram av høringsnotatet, står det ikke til diskusjon at Kirkemøtet er kirkens øverste representative organ. Det er en forutsetning som fakultetet deler. Samtidig finner vi grunn til å minne om viktigheten av å sikre en makt- og myndighetsfordeling innenfor kirkens ledelsesstruktur. I stor grad er det slik at myndigheten som nå overføres fra staten til kirken, i stor grad er foreslått lagt til Kirkemøtet. Dette er problematisk nettopp ut fra et maktfordelingsprinsipp. Det bidrar til å forrykke den maktbalansen som hittil har vært sikret gjennom todelingen ”embete” og ”råd”. For å sikre en maktbalanse i en framtidig kirkeordning vil fakultetet ta til orde for at det må vurderes å flytte noe myndighet fra Kirkemøtet til andre organer.

I Kirkemøtets forretningsorden heter det per i dag at det stilles krav til 2/3 flertall ved andre gangs behandling (sluttbehandling) av saker av læremessig karakter dersom Kirkemøtet går i mot Bispemøtets anbefaling. Dette er en formulering man bør beholde for å sikre en særskilt myndighet når det kommer til læresaker.

Fakultetet vil videre argumentere for at liturgimyndigheten overflyttes fra Kirkemøtet til Bispemøtet. Da bispemøtet har et særlig ansvar for det læremessige i vår kirke, vil det være nærliggende at beslutningsmyndighet i liturgiske spørsmål blir lagt hit i en ny kirkeordning.

21 Har høringsinstansen synspunkter på hvordan Kirkemøtet skal settes sammen?

Svar: Innslaget av indirekte valg til kirkelige organer har vært en av utfordringene ved det kirkelige demokratiet. Kirkemøtet bør fortsatt bestå av Bispedømmerådene, men de leke medlemmene bør av demokratiske hensyn være direkte valgt av kirkens medlemmer. Biskopene bør fortsatt være medlemmer av kirkemøtet med stemmerett. Reguleringen om at 40% av hvert kjønn og 20% unge under 30 år skal være representert, bør videreføres.

22 Har høringsinstansen synspunkter på Bispemøtets oppgaver og rolle i kirkeordningen, herunder forholdet til Kirkemøtet og Kirkerådet?

Svar: Fakultetet er enig i at Bispemøtet også i en ny kirkeordning bør være et sentralt organ med ansvar for å samordne som er tillagt den enkelte biskop og ivareta helhetskirkelige spørsmål. Bispemøtets særlige ansvar for lære og liturgispørsmål bør styrkes. Fakultetet går inn for at beslutningsmyndigheten i liturgiske spørsmål overføres til Bispemøtet, mens det fungerer som forberedelsesorgan for Kirkemøtet i lærespørsmål. Både med hensyn til teologisk kompetanse og maktbalanse mener fakultetet dette er det mest sakssvarende. Her vil fakultetet for øvrig understreke betydningen av fagteologisk kompetanse i bispekollegiet. Vi ser det som ønskelig at flere biskoper har PHD-utdanning eller annen relevant videreutdanning (gjerne master i praktisk teologi). Fakultetet viser ellers til det anførte under spørsmål 19, hvor vi går inn for at kompetansekravene for prester fastsettes av Bispemøtet.

23 Har høringsinstansen synspunkter på spørsmålet om ledelse av biskopene?

Svar: Den enkelte biskops selvstendighet er det lang tradisjon for i vår kirke. Fakulteter ser klart verdien av at dette også ivaretas i en framtidig kirkeordning (jf. synspunkter framført i innledningen som viser dette). Av hensyn til biskopenes selvstendighet bør de underordnes Kirkerådet når det gjelder økonomi og personalforvaltning. Fakultetet går derfor inn for at Bispemøtets preses gis rollen å ivareta arbeidsgiverfunksjoner for de øvrige biskopene.

24 Har høringsinstansen synspunkter på Kirkerådets funksjon og sammensetning?

Svar: Som flertallet i Kirkerådet er det TFs oppfatning at Kirkerådet i dag har et passende medlemstall. For å ivareta en geografisk spredning bør bestemmelsen om at hvert bispedømme skal ha minst én representant i Kirkerådet opprettholdes (1A). Med tanke på rådets representativitet bør det tilstrebes minst 20 prosents representasjon av unge under 30 år og begge kjønn skal være representert med minst 40 prosent (2). For å tydeliggjøre skillet mellom Kirkerådet som valgt organ og administrativt nivå bør det demokratisk valgte rådsorganet fortsetter å hete Kirkerådet, mens det administrative sekretariatet bytter navn til for eksempel ”Kirkerådets sekretariat”.

25 Bør ordningen med en egen lærenemnd videreføres, og hvilken funksjon skal en slik nemnd i så fall ha?

Svar: Lærenemnda ble oppnevnt som følge av den såkalte ”Hognestadsaken”, og gir etter anmodning uttalelser i lærespørsmål. Den består av biskopene, tre teologisk sakkyndige oppnevnt av de teologiske fakultetene, samt to teologisk sakkyndige og fire leke medlemmer oppnevnt av Kirkemøtet. Nemnda var siste gang i funksjon i 2006. Etter fakultetets mening har Lærenemnda ikke fungert særlig godt, og man ser ikke behovet for at denne videreføres i en framtidig kirkeordning. Bispemøtet bør derimot overta Lærenemndas oppgave. Her mener fakultetet at samlivsetisk utvalg, nedsatt av Bispemøtet i 2009 for å gi en bred og helhetlig framstilling av samlivsetiske problemstillinger, kan tjene som et godt eksempel på hvordan spørsmål av læremessig karakter kan behandles.

26 Har høringsinstansen synspunkt på hvordan ansvaret for samisk kirkeliv skal ivaretas i en fremtidig kirkeordning?

Svar: TF er enig at Samisk kirkeråd bør forbli et råd under Kirkemøtet og medlemmene oppnevnes som i dag. Vi støtter også forslaget om å utrede muligheten for et fellesmøte for samisk kirkeliv som velger representanter til de tre nordligste bispedømmerådene.

27 Har høringsinstansen synspunkt på hvordan ungdomsdemokratiet og Ungdommens kirkemøte skal ivaretas i en fremtidig kirkeordning?

Svar: Det kirkelige ungdomsdemokratiet bør regelfestes som en del av den framtidige kirkeordningen. En forutsetning er at alle bispedømmer må ha en fast ordning med ungdomsråd, ungdomsting med regelfestet representasjon fra menighetene. På nasjonalt nivå må det være et Utvalg fra ungdomsspørsmål og et årlig Ungdommens kirkemøte. Bispedømmene må stille til rådighet saksbehandlingsressurser med tanke på oppfølging av Ungdomsråd og – ting. Ordningen med at fire UKM-representanter stiller med tale- og forslagsrett på Kirkemøtet bør videreføres.